

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ

ΑΠΟΛΙΤΙΣΤΑ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΑ

ΤΟΥ Δ. Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗ

Δελτίο τύπου

Ελπίζω να μη σκανδαλίζει ο θεματικός τίτλος «Δελτίο τύπου», που υπόσχεται να επαναλαμβάνεται σε τακτά διαστήματα, προκειμένου να αναπληρώνονται κάποια κενά δημοσιογραφικής πληροφόρησης για σημαντικά θέματα, εντοπιζόμενα κυρίως στις κρίσιμες περιοχές της λογοτεχνίας, της τέχνης, της παιδείας και της εκπαίδευσης. Το εγκαίνιον της αγαθής αυτής πρόθεσης γίνεται με αφορμή την «7η Διεθνή Εκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης», που πραγματοποιείται στο περίπτερο 13 της Ηεlexpo· ξεκίνησε την περασμένη Πέμπτη και θα διαρκέσει σήμερα. Οργανωτικοί εταίροι: το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, η Ηεlexpo και η «Πανελλήνια Ομοσπονδία Εκδοτών Βιβλιοπωλών».

Σ' αυτό το ευρύτερο πλαίσιο είχε το απόγευμα της Παρασκευής μερίδιο και το «Φοιτητικό Νεοελληνικών Σπουδών» (Ίδρυμα Μανόλη Τριαντα-

φιμένον την εξειδίκευσή τους, για να εκτιμηθούν νηφαλιότερα, προτού εφαρμοστούν.

Προηγούνται κάποια ιδρυτικά στοιχεία του συγκεκριμένου επιπέδου προγράμματος. Η εκκίνηση του οφείλεται στην έμπρακτη ανταπόκριση του Πέτρου Ευθυμίου, ο οποίος, ως τότε Υπουργός παιδείας, αποδέχτηκε τότε (2001) αμέσως την εισηγητική πρόταση και τον αρχικό σχεδιασμό. Τη βασική οικονομική στήριξη του προγράμματος την προσέφερε πρόθυμα ο αείμνηστος Θεόδωρος Καρατζάς ως χορηγός της Εθνικής Τράπεζας. Συμπληρωματικές ήλθαν καθ' οδόν οι χορηγίες της Εμπορικής Τράπεζας, της ΔΕΗ και της Τράπεζας της Ελλάδος, ενώ για τα δύο τελευταία εγχειρίδια αποκλειστικός χορηγός υπήρξε το «Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος». Οργανωτικός φορέας, που κάλυψε τα λειτουργικά έξοδα, αναδείχθηκε το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, με τον τότε πρόεδρό του, τον έμπειρο Αλέξη Δημαρά· εκδοτικός φορέας ορίστηκε και παραμένει το παραδειγματικό Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη.

Αξίωμα του προγράμματος: α) νηφάλια και τεκμηριωμένη διάκριση μεταξύ αρχαιογνωσίας και αρχαιολογίας, όπου ο δεύτερος όρος εντάσσεται και υποτάσσεται στον πρώτο· όχι αντιστρόφως· β) αμοιβαία ανταπόκριση αρχαιογνωσίας και νεογνωσίας αφενός, αρχαιολογίας και νεογνωσίας αφετέρου, δίχως προθέσεις αξιολογικής εξάρτησης και υποτέλειας των δευτέρων όρων στους πρώτους· γ) διδακτική αποδέσμευση του προγράμματος από τις μαθησιακές και εξεταστικές εντολές των αναλυτικών προγραμμάτων.

Αποφασισμένες αρχές του προγράμματος: α) ο πειραματικός χαρακτήρας· β) ο διαταξικός προορισμός, καταρχήν για τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου και εν συνεχεία (με τα συνθετότερα κεφάλαια) και του Λυκείου· γ) κοινό εγχειρίδιο για δάσκαλο και μαθητή· δ) το αφηγηματικό ύφος, με τα απαραίτητα μόνον εικονογραφικά στοιχεία (κυρίως διαγράμματα και χάρτες).

Δείχτες κυκλοφορίας για τα πέντε πρώτα εγχειρίδια, κατά σειρά δημοσίευσης από το 2005 έως σήμερα: 1) «Ιστορία αρχαίας ελληνικής γλώσσας» (Τάσος Χριστίδης), έκδοση και δύο ανατυπώσεις: 5.500 αντίτυπα. 2) «Ο κόσμος της Ρώμης» (Θόδωρος Παπαγγελής), έκδοση και μία ανατύπωση: 3.500 αντίτυπα. 4) «Αρχαία ελληνική γραμματολογία» (Φάνης Κακριδής), έκδοση και μία ανατύπωση: 3.400 αντίτυπα. 4) «Αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι» (Βασίλης Κάλφας-Γιώργος Ζωγραφίδης), έκδοση και δύο ανατυπώσεις: 4.900 αντίτυπα. 5) «Αρχαϊκή επική ποίηση» (Δ. Ν. Μαρωνίτης-Λάμπρος Πόλλκας): πρώτη έκδοση: 1.000 αντίτυπα.

Θα συνεχίσω με εμπνευσμένη διάθεση, επιμένοντας στις αντιδράσεις της εναλλασσόμενης πολιτείας, αλλά και των εκπαιδευτικών, ακαδημαϊκών, λογοτεχνικών και δημοσιογραφικών φορέων. Επιμονή εγώ, υπομονή εσείς, και βλέπουμε.

ΤΟΥ Τ. ΓΙΑΝΝΙΤΗ

Η ΚΡΙΣΗ έχει εγκλωβίσει τη δημόσια συζήτηση στο θέμα του ΔΝΤ, της ευρωζώνης, των δημοσιονομικών. Όμως η υπέρβαση της απαιτεί μια γιγαντιαία προσπάθεια που ξεπερνά τις οικονομικές σχέσεις και, επίσης, συμπλέκεται με

τη δυναμική των παγκόσμιων σχέσεων. Μέσα σε έξι σημεία θα αναφερθώ στα ρίσκα που διαγράφονται, στις σημαντικές αλλαγές που κρίνουν σήμερα τη διεθνή ανάπτυξη και στο τι σημαίνει σήμερα μάχη για υπέρβαση της κρίσης.

Κρίση και εθνικές ψευδαισθήσεις

Σημείο 1: Θεωρώ ότι σήμερα δεν ζούμε παρά κάποια αρχική φάση μιας μακρύτερης περιόδου παγκόσμιας κρίσης, με πολλές ακόμα απρόβλεπτες και πρωτόγνωρες εξελίξεις. Π.χ., σε μία μόνο διετία το δημόσιο χρέος σε ΕΕ και ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 20% του ΑΕΠ, σηματοδοτώντας μια τεράστια ανατροπή. Επίσης, η διεθνής ανάκαμψη είναι ακόμα εύθραυστη και κινδυνεύει να πληγεί από διάφορες «φούσκες» (φούσκα ακινήτων στην Κίνα, κερδοσκοπία στο πετρέλαιο και στις πρώτες ύλες), ενώ έχουν οξυνθεί τα ρίσκα από τη μεγάλη αύξηση της παγκόσμιας ρευστότητας που δημιούργησαν κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες στη διετία αυτή.

Σημείο 2: Η «ανάπτυξη» μας, στην οποία επικεντρώνονται όλες οι τοποθετήσεις ως από μηχανής θεό, έχει υπονομευθεί καίρια από την κολοσσιαία διόγκωση του χρέους μας και την επιδείνωση της ανταγωνιστικότητάς μας. Καμία σοβαρή συμμετοχή στην πιθανή πα-

γωγικότητας οριζόντια σε όλη την οικονομία και οικονομικό εξορθολογισμό των αναρίθμητων παραλογισμών που έχουν επιβάλει ισχυρά επί μέρους συμφέροντα. Ανάπτυξη σημαίνει εκτεταμένη και επίπονη προσπάθεια σε χιλιάδες μικροεπίπεδα (στις επιχειρήσεις, τους θεσμούς, το κράτος, τις αντιλήψεις). Σημαίνει και διαφορετική φύση επενδυτικών επιλογών. Είναι όλα αυτά μαζί που μας χωρίζουν από τις αναπτυγμένες κοινωνίες και όχι η ποσοστιαία διαφορά στο επίπεδο του ΑΕΠ. Είναι όλα αυτά μαζί, και μόνο αυτά, που σε φάση περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής μπορεί να κάνουν αποτελεσματική τη μάχη με την κρίση. Πολλά από αυτά δεν απαιτούν πόρους, απαιτούν όμως καθαρούς στόχους και ανα-ιεράρχηση επιλογών. Πολλά από αυτά δεν είναι καν θέματα μιας κυβέρνησης. Είναι θέματα συλλογικά.

Σημείο 4: Πρέπει να σχεδιάσουμε το μέλλον μας με την επώδυνη παραδοχή ότι πιθανότατα θα περάσουμε σε έναν μακρύ κύκλο στασιμότητας ή αρνητικής αναπτυξιακής δυναμικής (απο-ανάπτυξη). Αυτό σημαίνει ανατροπή μιας ολόκληρης κουλτούρας. Ο εκρηκτικός συνδυασμός των δικών μας και των παγκόσμιων προβλημάτων (κλιματική αλλαγή, ενεργειακή κρίση, αποσταθεροποιητικές διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές), η μεγάλη διάρκεια που απαιτούν διαρθρωτικές αλλαγές και οι κοινωνικές αντιδράσεις που συνοδεύουν τέτοιες ανατροπές, δημιουργούν ένα νέο τοπίο πολιτικής. Η απο-ανάπτυξη, σε συνδυασμό με διαρθρωτικές τομές, κάνει τα προβλήματα του πολιτικού μανάτζμεντ εξαιρετικά πολύπλοκα, ενώ απαιτεί τολμηρές πολιτικές και ένα κοινωνικό περιβάλλον που θα κατανοεί τα ζητήματα και θα διεκδικεί ενεργητικό ρόλο.

Σημείο 5: Ευρύτερες κοινωνικές κατηγορίες, οπωσδήποτε ανάμεσα στα πιο εύπορα, αλλά και ανάμεσα στα μεσαία ή και χαμηλότερα στρώματα, δεν ενδιαφέρθηκαν ποτέ να επιτελέσουν στοιχειωδώς τις λειτουργίες που απαιτεί η οικονομική και κοινωνική δημοκρατία. Οι συνέπειες σωρεύονται στον χρόνο και ξεσπούν μια δεδομένη στιγμή, όταν η συγκυρία φέρνει τον συνολικό λογαριασμό στην επιφάνεια. Μπορεί αυτό να αλλάξει; Είναι μια από τις πιο θεμελιακές απαντήσεις.

Σημείο 6: Στην πορεία που έχουμε, ο εξωτερικός δανεισμός, αν και εξαιρετικά κρίσιμος, θα παίξει συμπληρωματικό ρόλο. Οι δικές μας επιλογές και αντιλήψεις θα καθορίσουν τι τομές θα κάνουμε, πώς θα χρησιμοποιήσουμε τους πόρους αυτούς και αν το μέλλον μας θα είναι προς τα πάνω. Είμαστε σε θέση να εγκαταλείψουμε στερεότυπα, ιδεοληψίες, ψευδολογία, ψευδαισθήσεις, θεατρισιμους και να εργαστούμε με αυτοπεποίθηση και με εμπιστοσύνη στις δυνάμεις μας, με στόχους και αποφασιστικότητα; Μπορούμε να συνδυάσουμε ανα-ιεραρχήσεις πολιτικών, αναπτυξιακές μεταρρυθμίσεις και να προχωρήσουμε με πρακτικές που θα μας βγάλουν από τη φάκα; Στην ιστορία μας ζησάμε φάσεις με άλματα. Ατυχώς, στη φάση αυτή έχουμε πάλι κάνει άλμα, αλλά δεν καταλάβαμε την κατεύθυνση. Το επόμενο άλμα είναι μια ευκαι-

// Πρέπει να σχεδιάσουμε το μέλλον μας με την επώδυνη παραδοχή ότι πιθανότατα θα περάσουμε σε έναν μακρύ κύκλο στασιμότητας ή αρνητικής αναπτυξιακής δυναμικής. Αυτό σημαίνει ανατροπή μιας ολόκληρης κουλτούρας //

γκόσμια ανάκαμψη δεν θα έχουμε με το σημερινό επίπεδο ανταγωνιστικότητας. Γι' αυτό η επιστροφή σε αναπτυξιακή τροχιά δεν είναι απλώς θέμα δημοσιονομικής προσαρμογής ή κεινισιανών πολιτικών. Στις τελευταίες δεκαετίες η παγκόσμια ανάπτυξη προχώρησε μέσα από τεράστιες αλλαγές, που σταδιακά μεταμόρφωσαν τα εθνικά παραγωγικά τοπία. Αντίθετα, η Ελλάδα ακολούθησε (για άλλη μία φορά στη μεταπολεμική ιστορία της) τον δρόμο της «εύκολης ανάπτυξης», χωρίς σοβαρούς μετασχηματισμούς στο παραγωγικό σύστημα ή στους θεσμούς της. Δίπλα στην παραγωγική Ελλάδα κυριάρχησαν η κουλτούρα των ελλειμμάτων, της παραοικονομίας, η καταστροφική κρατική γραφειοκρατία, ο διεφθαρμένος πλουτισμός, η εκμετάλλευση των μεταναστών. Όταν το πολύ χρήμα προκύπτει έξω από κανόνες αποτελεσματικότητας ή νομιμότητας, δεν υπάρχει καμία πίεση για δημιουργία βαθύτερων αναπτυξιακών δομών.

Σημείο 3: Οσοστό το μέγεθος της αναγκαίας δημοσιονομικής προσαρμογής της χώρας κάνει απόλυτα ζωτική την έμφαση στην αναπτυξιακή διαδικασία, αφού όμως ορίσουμε πώς δημιουργείται ανάπτυξη σήμερα. Ανάπτυξη με νέα ελλείμματα οδηγεί στο μηδέν με κεφαλαία. Οδηγεί στον απελπισμένο δρόμο των μεγαλύτερων ελλειμμάτων, της υπερχρέωσης, της εξοντωτικής πληρωμής τόκων, του αναπτυξιακού τέλματος. Αντίθετα, ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί με ενίσχυση της παρα-

Ο κ. Τάσος Γιαννιτσης είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, πρώην υπουργός.

// Νηφάλια και τεκμηριωμένη διάκριση μεταξύ αρχαιογνωσίας και αρχαιολογίας, όπου ο δεύτερος όρος εντάσσεται και υποτάσσεται στον πρώτο //

φυλλίδη). Προβάλλοντας, στον κορμό των άλλων εκδόσεών του, και τα επτά εγχειρίδια που συστήνουν το ερευνητικό και συγγραφικό πρόγραμμα, το οποίο επονομάστηκε «Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση», με συντονιστή τον επιγραφόμενο. Μόλις κυκλοφόρησε το έκτο (ωφέλιμο και συνάμα συναρπαστικό) εγχειρίδιο της σειράς, συνταγμένο από τους Δημήτρη Κυρτάτα και Σπύρο Ράγκο. Τίτλος του: «Η ελληνική αρχαιότητα»· υπότιτλος: «Πόλεμος - πολιτική - πολιτισμός». Τυπώνεται εξάλλου και το έβδομο βιβλίο της σειράς, αφιερωμένο στην «Αρχαία ελληνική τέχνη», με υπότιτλο «Εισαγωγές και εξαγωγές». Η συγγραφή του οφείλεται στον Μανόλη και στην Αλεξάνδρα Βουτυρά.

Και άλλοτε, με τη μια ή την άλλη ευκαιρία, σχολιάστηκε στη μονότονη αυτή στήλη το συγκεκριμένο εταιρικό έργο, τόσο στα επί μέρους πεπραγμένα του όσο και στο προβλεπόμενο σύνολό του. Τα οποία, καθώς τώρα ολοκληρώνεται, δικαιολογεί, πιστεύω, έναν, απάρεσκο έστω, απολογισμό, που τον ευνοούν εξάλλου και οι πρόσφατες (παράτολμες, μπορεί και προκλητικές) μεταρρυθμιστικές εξαγγελίες της Υπουργού Παιδείας, που πε-